

بەندکردنى پەلگە زېرىنە

غادە ئەلسەمان

لە عەرەبىيەو: سەرور عومەر

غادە ئەلسەمان ژنە شاعىرو چىرۆكنووسى ھاوچەرخى عەرەب سالى ۱۹۴۲ لە دىمەشقو لە دايكو باوكىكى سورى لەدايك بوو. يەكەم كۆمەلە شىعەرى بە ناوى «چاوهكانت چارەنووسى منن» لە سالى ۱۹۶۳ دا بىلابوۆتەو. شىعەرەكانى بە سادەبى و رەوانى و شىوازى تايبەت بەخۆ ئەناسرىنەو. لە چىرۆكەكانىشىدا باس لە رەنجو ئازارەكانى خەلكى لوبنان ئەكات. رۆمانى (كابوسەكانى بەىروت) لەلايەن زانكۆى ئاركانزاسى ئەمريكىيەو خەلاتى ئەدەبى پىبەخشاو، رۆمانىكى دىكەى بەناوى «بەىروتى ۷۵» بە زمانى ئىسپانى سالى ۱۹۹۹ خەلاتى نەتەوئىي ئىسپانىي بەدەستەھىناو. لە بەرھەمەكانى دىكەى دەكرىت ئامازە بكرىت بە «چاوهكانت چارەنووسى منن، خۆشەويستىت بۆ رائەگەيەنم، گەواھى ئەدەم بەپىچەوانەى باو، بەندکردنى چركەساتىكى ھەلاتوو، خۆشەويستى لە نووكى پى تا تەوقى سەر، شەوى بىگانان، لە بەىروت دەريايەك نىيە، و خەمنامەيەك بۆ ياسەمىنەكانو... تاد» بەرھەمەكانى بۆ ۱۵ زمانى زىندوى جىھان وەرگىردراون. رەخنەگرانى رۆژئاوايى غادە ئەلسەمان بە قىرجىنا ۆلف ئەچوئىن، تەنانەت لە توئىزىنەو كىرارىيەكاندا ئەو لەگەل دۆرىس لىسىنگ، كىت شوپن و ئىتالۆ كالفىنۆ ئەژمار ئەكەن! ھەرچەندە ئەلسەمان لەو باوەرەدايە:

«ھەر نووسەرىك كورپى كاتو ژىنگەكەى خۆيەتى و تەنانەت پالەوانەكانىشى ھەروان، بەلام دواجارىش لە قولايىدا بەشىوئەيەك لەيەك ئەچن. شاعىرىكى وەك

من ههول ئهدات سهبارهت به راستيييه هاوبهشهكانى وهك ئازار، عهشقو مهرگ بنووسيت له بهرئوه
لهگهه نووسهرانى ديكه وهك يهك ديمه بهرچاو». غاده له شيعرى عهرييدا رووداويكى چاوهروان نهكراوهو يهكيكه لهو ژنانهى زور به جوانى و
راستگويانه ههسته ژنانهكانى خوئى ئه نووسيتته وه.

نهورهسكانى پهريهكى سپى

كاتيك ئهتهينمه بهرچاوو سهبارهت به تو ئه نووسم
قهلهم له دهستما ئهبيتته گولئيكى سوور،
ژنيكى شيتى وهك من ناتوانئ
هيوريهكهى به ههموو شيك پوشيهكهوه له بهر بكات
دوگمه مروارديهكانى كراسى ويقاره ساردهكهى
له بهردهم كچه قهريجئيكى پئى پهتيدا دابخات
له تواناي ژنيكى گهوجى وهك مندا نهبوو،
بيجگه له شاعيريكى داهينهرو كيوى وهك توى خوش بوئ!
شاعيريك پر له خو پهرستى منالانه، ناپاكى و دروى زور...!
كاتيك ناوهكهت ئه نووسم،
په پهكانى ژييرهستم غافلگيرم ئه كه نو
ئاوى زهريايان ليئه پرئى
نهورهسه سپيهكان به سهريدا ئه فرن...
كاتيك سهبارهت به تو ئه نووسم
ئاگر له خهتكورژينه وهكه م بهرده بي و به سهر ميژه كه مدا باران ئه بارئ...
له سه بهتهى كاغهزه فريدراوه كانمدا گوله به هارييه كان ئه پشكوين و
چوله كهو په پووله رهنكاو رهنگه كان ليوهى هه لده فرن...
كاتيك ئه وهى نووسيومه ئه يدرينم
پارچه كاغزو پاشماوهى په په كانم
ده بنه له ته ئاوينهى زيوين،
وهك مانگييك كه وتبيتته خواره وهو به سهر ميژه كه مدا شكابئ...
فيرم كه چون بوت بنووسم
چون له بير خومت به رمه وه...!

نامەى مەرەكانى تاراوگە

بەرلە خەوتن، مەرەكان نازمىرم..
بەلكو ئەو خۆشەويستانە ئەزمىرم كە جىم هېشتوون..
روخسار لەدواى روخسار بازئەدەن،
لە لەوەرگاكانەو بەرەو تاراوگەكان
بەهەموو ئاراستەكاندا بلاوئەبنەو
زام بە زام ئەيانزمىرم، ناخەوم
پاشماوەى شەو كە بە ويردى «قالىۆم» بەسەرئەبەم
لەگەل ژەرە پەنگاوپرەنگە خەوھىنەرەكانى دىكەدا
دەپرسم چۆن خۆشەويستانى دويىنى بوونە رانەمەپى ويلىگەى تاراوگە؟
كاتىك چاودائەخەم،
دەيانىبىنم چاوپرەيمن لەو بەرەو،
بەردەوام ئەبم لەسەر ژماردنى روخساريان،
تا بەلكو لە خەودا خەوم لىبىكەوئ!

عاشقى خەتكورئەرەو

شەو بە نووسىنى نامەى خۆشەويستى تۆ رۆژ ئەكەمەو
بەيانىكەيشى بە سىرپىنەوئى يەك بە يەكى وشەكان دەسپمەو...
چاوەكانت دوو قىبىلەنومای زىپىن
بەردەوام دەرياكانى جودايى... پيشان ئەدەن!

جودايى لە نووكى پى تا تەوقى سەر

من لەگەل تۆ بمو تۆ لەگەل من
پىكىشەو نەبىن،
جودايى ئەمەيه!
ژوورىك لە خۆيمان بگرىتو
لە ئەستىرەيه كدا جىگامان نەبىتەو،
جودايى ئەمەيه!
دلم ژوورىك بىت دىوارەكانى بەرەستى دەنگ بنو

تۆ به وه نه زانی
جودایی ئه مه یه!
له ناو جهسته تدا به دواتا بگه پریم،
له ناو وشه کانتا به دواى ده نگتا بگه پریم،
له شووشه ی چاوه کانتا به دواى نیگاتا بگه پریم،
له ناو ده ستا به دواى ترپه ی دلّتا بگه پریم،
جودایی ئه مه یه!

جوداییت بزماریکه له دلّما

به بی تۆ زیانم ژانه و
هر ژانیش ئه بیّت ژیانم، به لّی...
ته نیا هیوایه کم هه یه
په یوه سته به و خه تکوژینه جادویییه وه
که ناوی کاته
هه موو شوین په نجه و زامه کان
له سه ر دلّ ئه سپریته وه
به خه میکی قوولّه وه
یادی په که مجاری له ئامیزگرتنی تۆ ئه که مه وه
من وه ک دزیکی برسی هه لّئه له رزیم
که په کدیما له ئامیزگرت
وه ک نوپژبکه یین
له سه ر زه وی کرپنووشمان برد
به لّی! نوپژمان ئه کرد
به خه میکی قوولّه وه
یادی ئه و رۆژه ئه که مه وه که قیژاندت به سه رما:
چۆن هاتیته نیو ژیانى من وه؟
ئا... غه ریبه که
هر له سه ره تا وه ئه مزانی
من کچه ریپواریکی سه ر ریگای ته مه نی تۆم و
هیچم نیه
جگه له ده رچوون له به هه شته کانت
تا هه تایه له نیو ده ممدا

تامى سېۋەكەتو يادەۋەرىيەكەى ھەلئەگرم
 بە خەمىكى قوۋلەۋە
 يادى ئەۋە ئەكەمەۋە
 كە من لەسەرو تواناى باۋەرى تۆۋە خۆشمويستى و
 كاتىكىش بەجىمھىشتى
 (ئاخ چۆن توانىم بەجىتېھىلم!)
 دلخۆشېۋوم چونكە تۆ ھەرگىز بە سنوورى
 خۆشەويستىم نەزانى
 ھەرۋەھا تۆ چىدى ئازار ناچىژى و
 ھىچكات نازانى لە كام ئەستىرەى پېر تىرپەى خۆشەويستى
 دابراى!..
 جودايىت بزمارىكە لە دلماو
 ناۋەكەت لىدانى دەمارەكانمەو
 يادەۋەرىت خويىنبەرىۋونى نھىنى ناۋەۋەمە
 ئەۋا من لە دەستت ئەدەم و
 تامى فرمىسكە نھىنىيەكانم ئەچىژم
 لە شەۋىكى سوپىرى نەپراۋەدا
 چىدى جودايى ترسناك نىيە
 كاتىك ژوان ھىندە بە ئازارە ...
 ھەرۋەھا ئازار ئەچىژم
 بۆئەۋەى بەرامبەر تۆ كردم
 دواى ئەۋەى ناچارىت كردم بىكەم
 ھىۋا مرد
 بۆيە شتەكان يەكسان بوون...
 دىدارو جودايى
 ھەردووكيان ئازارنو
 (دو شتن شىرىنترىنيان تالە)...

يادەۋەرىيەكى ئايدۆلۇژى

دىموكراتى؟ بەلئى بىگومان
 بەلام تۆ چى لە شىتتىكى ۋەك من دەكەيت
 كە بەردەۋام دەنگ بە دىكتاتورىيەتى عەشقى تۆ ئەدات؟!

ھاوارېک

ئەي غەرببەكە
كاتېك بېر له ھەموو ئەو شتانەي نېوانمان ئەكەمەو
تيا ئەمېنم،
ئايا ئەبې سوپاست بكم
يان لېتخۆشېم؟

خۆشم ئەوييا زياتر له... گوناھگانم

لېوھكانت بە شادي ئەلېن: بېه ئەبې!..
دلم جريوھ جريويەتي
بە نېوان تيشكي رۆژدا ئەفپي
بالندەيەك له ئاگر
ناترسې له سووتان له كورەي شاديدا
كاتېك دەستت بەرم كەوت
وھك دەستی پەيامبەرېك
ناخم له ژېرزەمېنو رېرەو نھېنيەكانى ئازارەو
- كە پربوون لەو تارماييانەي ددانو نېنۆكەكانيان بە ديوارى ناشيريني رابردودا ئەھينا-
گۆرا بۆ پەنجەرەيەك كە پەردەكانى پەلكەزېرپنە بوو
ئاوھلآ بۆ ئاسۆو باو بارانو رووداوى كتوپرو
گۆرانىي پەرييە ئەويندارەكانى شەو!
كاتېك رووخسارت دى بۆلام
ناسك ئەبمەوھ
وھك خۆلى كەنار دەريايەك كە گەردیلەكانى ترپەيانە
له ژېر جەستەي شەويكى ھاوينى پېنەگەيشتوودا
تەپل ليدانەكانى شەپۆلو
مۆسيقاي كزى ئەستېرەكان...
ئەدرەوشېمەوھ بۆ ھەموو شتېكى باشو جوامېر
له گەردوونى تەليسماوېتا
بەسەر رۆژەكانما ئەباري

بارانئىكى درهوشاوه
 به شادومانى ئەمشوا
 نەمئە زانى كات ئەو ھەموو شادىيەى بۆ ھەلگرتووم
 ناشمەوئىت باوهر بىكەم
 كە شادومانى ھەنووكەيم لەگەلتا
 چەشى سەر قولاپى مەينەتى ئايندەيە
 ھەموو ئەو خۆشەويستىيەى دامئەپۆشى پىي
 بە تامەزۆيى خۆلئىكى وشك ھەلئەمژم
 بى پارئىزكردن...
 زۆرم خۆش ئەويى
 زياتر لە گەرمىي گىرگانە زىندووھەكان
 دوورتر لە رىگەى ھەسارەكان
 فراوانتر لە خەيالەكانى زىندانىيەك
 زۆرم خۆش ئەويى...
 خۆشم ئەويى تەنانەت زياتر لە ژمارەى گوناھەكانم!...
 ھەركاتئىك زەردەخەنە ئەكەى نامۆكە
 پىرئەبم لە شادى
 لەبەرئەوھى ئەزانم كاتئىك زەردەخەنە ئەكەى
 گولەكان ئەپشكوئىن
 لە دلئى تاشەبەردى چياكاندا
 كاتئىك زەردەخەنە ئەكەى
 ماسىيە رەنگالەيىھەكانى شەوق زاووزئى ئەكەن و
 لە نىو دەمارەكانمدا مەلە ئەكەن...
 كاتئىك زەردەخەنە ئەكەى
 كىلگەى ياسەمىنە دىمەشقىيەكان گەشە ئەكات
 لەسەر رۆژەكانزايىھە ژەنگاويىھەكانم و
 شان بە سپىدەوھ ئەدەم
 كە بە دلئىايىيەوھ ھەلدئىت
 چاوەرئىت ئەكەم
 كاتئىك پىامدا تىدەپەرئىت
 دەرياكانم لەگەل كەشتىيەكەتدا بەبى پەشيمانى كۆچ ئەكەن
 بەبى پەشيمانى
 ئەى چارەنووسم؟
 دەستمت بۆ ئەكەمەوھ

بۆئەوھنا بیخوینیتەوہ
 بەلکو بۆ ئەوہی ھەرچییەکت ویست لەسەر لەپم بینووسیت
 لە پیشبیینی و وشەکان
 چۆنت پیخۆشە وینە ی تیدا بکیشی
 لە ھیل و ریگا و سیمبولەکان
 بە گولەکەت
 یان بە چەقۆکەت!

خۆشم نەوییا

ناتوانم پیت بلیم:
 «خۆشم ئەوییا»
 ئەم وشە یەم بینی
 لەسەر شوستەکان وەک سەرگەردانەکان دوا ی ئەکەون
 لە گۆرەپانە گشتییەکاندا قامچی لیئەدرئ، وەک سۆزانییەکان...
 لە شارەکان دەرتەکرئ
 وەک نەخۆشە گولەکان
 ناتوانم پیت بلیم:
 «خۆشم ئەوییا»
 بیستم ئەم وشە یە لە بارەکاندا ئەوترئ
 لە گەل و پینە ی سەرخۆشەکاندا
 کاتیکیش وشە ی «خۆشم ئەوییا» بۆسەر شەقامەکان ھەلدیت
 خەلکی دوا ی ئەکەون و بەردەبارانی ئەکەن
 پاشان ئەیبەن بۆ نەخۆشخانە ی دەروونی
 ناتوانم پیت بلیم:
 «خۆشم ئەوییا»
 ئەو وشە یە لە نیوان لیوہکانمدا بۆم ھەلگرتووی
 پاکو روونە
 وەک پەپوولە یەک لە روناکی
 ھەرھیندە ی لیوم جیبھیلئ
 دەفریت بەرەو کیلگەکانی بیدەنگی...
 ناتوانم پیت بلیم:
 «خۆشم ئەوییا»

بۆئەوھى ھاوپىڭ دوزمىنەكانمان بە نوكتەو گالتهكانيان پىيسى نەكەن
 كاتىك لە رىگادايە بەرەو لای تۆ
 ناتوانم پىت بلىم:
 «خۆشم ئەوئى»
 بەلام من ئەتوانم ئەم وشەيە بە لىوھكانم بنووسم
 لەسەر نىوچەوانت، بە بىدەنگى
 كاتىك تۆ خەوتويت...
 بۆئەوھى پەنجەى خەونەكانت بىچنپتەوھ!..

بەندکردنى وشەيك كە بەباشى نەخوئىتدەوھ

با دەمارەكان ھەمىشە لىبەن
 ھەلواسراو لە نىوان ئامادەيى و ناامادەيىدا
 لەسەر دىوارەكانى شەوو چاوەروانى

با خەون ھەمىشە دوورەدەست پىت
 وەك بارىنى بەفر بەسەر لووتكەدا
 تا پىي پىسى واقىعى رۆژانە
 لەكەدارى نەكا

عەشقم ناوئ
 خەونم ئەوئ...
 جەستەم ناوئ
 سىبەرم ئەوئ...
 ئايا ھىچ لەم زمانە تىئەگەى...!
 يان تۆش وەك ھەمووان
 ئەخوئىتتەوھ بىئەوھى بمخوئىتتەوھ؟!

* * * * *

بەندکردنى ماسىيەكى دۇدار

ماسىيەكى بەبەردبووى چل مليۆن سالەت پيشكەش كردمو
پيٽ وتم: ئەمە تەنھا ماسىيەك بوو
كە زەريا عاشقى بوو و
نەمىرى كرد.

ئايا لەگەل مندا نابىنىت
زەريا ھەر لەو ساتەدا كە ماسى لە عەشقى خۇيدا بەند كرد
كوشتىشى...؟!

تەنھا ھونەرە
ئەتوانى چركەساتىكى ھەلاتوو بەند بكات
بيئەوھى بىكوژيٽ
يان بە مردنى ئەو بمرىت!

بەندکردنى نيشانى پرسیار

ئەى نامۆ
گۆرانىيەكان بۆ كوئى ئەپۆن
دوای ئەوھى دەيانبىستىن؟

وشەكانى خۇشەويستى بۆكوئى ئەچن
دوای ئەوھى ئەيانلئىين؟

چركەساتە خۇشەكان بۆكوئى كۆچ ئەكەن
دوای ئەوھى تىاياندا ئەژين؟

گپى مۆم بۆكوئى ئەپوا

دوای سووتانی؟

دەستلێدانەکانت بۆکوئ سەرھەلئەگرن

دوای ئەوێ دەستت ئەپروا؟

بروسکە بۆ کوئ ئەپروا

دوای کورژانەوێ؟

یان باھۆزەکانی دارستان دوای کۆچکردنیان؟

یان تیرەئەستێرەکان دوای سووتانیان؟

پێمبۆئ بۆ کوئ

بۆئەوێ لەوئ چاوەرپێت کەم خۆشەویستەکەم.

بەند کردنی پەلکەزێرینە

خۆشم ئەوئ

بەلام پێم ناخۆشە بەندم بکە

وێک چۆن رووبار پقی لێیە

رێپەرەوێ بەندی بکات لە خالێکدا

ببە بە تاقگە یان دەریاچەبەک

ببە بە ھەور یان بەرەبەستێک

ئاوێکانم بەسەر تاشە بەردی تاقگە تا دەپژیت

پاشان رێپەرەوئ خۆئ ئەگرئو

لە نیو دەریاچەکە تا کۆئەبێتەو

پاشان درێژە بە ھەلقولینی خۆئ ئەداو

لە کاتیکی دیدا بەنداوەکەت بەندی ئەکات

بەلام ئەو ئەپژیت یان ئەتەقیتەو ...

پاشان ئەبێتە ھەلمو ھەور بەندی ئەکات

بەلام دەبێتەو بە باران و بە سەرەبەستی ئەگەرپێتەو

لە رێگەئ یەکەم سەرچاوەکانیەو

خۆشم ئەوئ

بەلام ناتوانی بەندم بکە

وێک شکستی تاقگە لە بەندکردنی رووباردا

دەریاچەو ھەوریش شکست ئەھێدن

له گه ل به ربه ستا
منت خو شيوئ وهك چركه ساتيكي هه لاتوو
پيشوازيم لي بكه وهك خو م
ببه به زه رياهك
به رين وهك زه ريا
قوول وهك زه ريا
بوئه وهى برژيمه ناوته وه!!
ئه لئ من وهك جيوه وام
هينده سه ركيشه ناتوانرئ به ندبكرئ
جيوه به رله وهى واى لي بيئ
نيگاي دره وشاوهى خو شه ويستى بوو
له چاوانى ياريكدا
ئه وينداره زاناکه ي له كيميادا ويستى
نيگاكانى به ند بكاتو له كانزايه كى ره قدا وشكى بكات
ئيدى بوو به جيوه!!

نابينى خو شه ويسته كه م كه ميوز
هه ولداننيكي بي هووده يه بو به ندكردنى
ناوكى ترنبيه كى هه لاتوو؟

خو شت بويم وهك خو م
هه ول مه ده نيگاو روحم به ند بكه ي
پيشوازيم لي بكه وهك خو م
وهك چون زه ريا
پيشوازي له ته واوى ئه و روبرانه ئه كات كه ئه پرژينه ناوييه وهو
تا هه تايه رائه كا بوى
سه ره راي تافگه و به ربه ستو درياچه كانو
ئه زانئ چون ريگاي خو ي بدوزيته وه
به ره و پيشوازي بي كو تايي ...

خویندنهوه به شیوازی برایل*

له یادهوه ریما چاوه کانت ئە خوینمه وه .
دهفته ری روخسارت ئە خوینمه وه .
جووله ی ده ماری پی نهجه کانت ئە خوینمه وه .
دووکه لی جگه ره کهت و هیله کانی له پی دهستت ئە خوینمه وه .
په ره، په ره بیده نگیت ئە خوینمه وه،
دهفته ری چریه کانت هه لئه ده مه وه .
زیاتر له به شی خوّم به ریگا کاند کۆچم کردوه
زیاتر له به شی خوّم له سه ره پۆییدا خو شه ویستیم کردوه
به لام من هیشتا کتیبی خاکی بوونت ئە خوینمه وه
بۆئه وه ی فیّری ئە لفیبی خو شه ویستی بم .
له گه ل ده شته کییه کی جوانی وه ک تۆدا،
رۆژ وشه کانی شه و ناسرپته وه!

* ئەو شیوازی نابیناکان به هۆیه وه نوسراوه کان ئە خویننه وه .

سه رچاوه کان :

- ١-سایتی ایران صدا . شعر و زندگی غاده السمان شاعره معاصر سورى .
- ٢- اعلنت علیک الحب، غاده السمان الطبعة الاولى: اذار ١٩٧٦ بیروت - لبنان .
- ٣-اعتقال لحظة هاربة، غاده السمان الاعمال غیر كاملة ٥ ، الطبعة الاولى: ایلول- ١٩٧٩ بیروت - لبنان .
- ٤-الحب من الوريد الى الوريد .
- ٥-سایتی www.geocities.com/ghada_samman